

A NAPLÓZÁS MÓDSZERÉNEK LEHETŐSÉGEI AZ ÖNSZABÁLYOZOTT TANULÁS VIZSGÁLATÁBAN

D. Molnár Éva

SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: önszabályozott tanulás; kvalitatív eljárások

A tanulás önszabályozása a hatékony és eredményes tanulás egyik alapfeltétele, amely a tervezés, monitorozás és önértékelés fázisain keresztül valósul meg (Morf és Horvath, 2010). Kutatásában jelentős változást hozott az elmúlt három évtized tapasztalata. Napjainkban megfigyelhető egyrészt a fejlesztésre való fókuszálás, másrészt pedig a kvantitatív eljárások mellett egyre inkább a kvalitatív vizsgálati módszerek is helyet kapnak (Zimmerman, 2008). A kvalitatív eljárások közül a naplózás (diary) technikája számít az egyik leginkább újszerű megközelítésnek, nemzetközi szinten is kevés kutatás található, amely vizsgálat tárgyává tette volna ezt az eljárást (l. pl. Schmitz és Wiese, 2005; Senko és Miles, 2008) az önszabályozással kapcsolatosan.

Az előadásban bemutatott vizsgálat célja a naplózás módszerének kipróbálása kismintán, illetve annak ellenőrzése, hogy a naplózás során kapott eredmények mennyiben támasztják alá az önszabályozott tanulás kérdőíve alapján kapott eredményeket.

A vizsgálatban 50 fő tanár szakos egyetemista vett részt, akik elvégeztek egy önszabályozott tanulás témaköréhez kapcsolódó speciálkollégiumot is 2010-ben. Minden hallgató kitöltötte az MSLQ-kérdőívet (Motivated Strategies for Learning Questionnaire, Pintrich, 1995), amelyet magyar nyelvre adaptáltunk. A kérdőív összesen 62 ítemes (Cronbach- $\alpha=0,92$), amelyből 31 ítem tanulási stratégiákat, 31 pedig tanulási motívumokat vizsgál. Emellett minden hallgató megfigyelte saját tanulását (egy-egy konkrét tanulási eseményt), és naplóban fogalmazta meg a tanulás három fázisához (kezdet, közepe és vége) kapcsolódó részfolyamatokat. A hallgatók nem kaptak konkrét utasítást arra vonatkozóan, hogy pontosan mit kell megfogalmazniuk a naplóírás során, csupán azt kértük tőlük, hogy minél pontosabban jegyezzék le tanulásuk folyamatát. Az eredmények feldolgozása tartalomelemzés alapján valósult meg, amely során megfigyeltük pl. a tanulási terv, illetve a motiváció és önszabályozó stratégiák meglétét, a célok megfogalmazását stb.

Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgálatban részt vevő hallgatók nagy része alig alkalmaz önszabályozó stratégiákat (tervezés, monitorozás, ellenőrzés – 26%). A naplókából kiderül, hogy legtöbbször nem sikerül tartaniuk a kitűzött tervet (74%), gyakran elkalandozik a figyelmük, melyet számos alternatív inger el tudja vonni a tanulástól (69%). A naplóban tapasztalt eredmények ugyanakkor nem függenek össze szorosan az önszabályozott tanulás kérdőívének eredményeivel ($r=0,23$). A kérdőív adatai szerint gyakrabban használnak önszabályozó stratégiákat a tanulók (67%), mint azt a naplóban megfogalmazottak alátámasztották.

Az eredmények azt mutatják, hogy a naplózás módszere hatékony kiegészítője lehet a kérdőíves eljárásoknak, ami nemcsak pontosabb képet mutat az önszabályozott tanulás fejlettségéről, hanem alkalmazása révén egyben segíti a tanulás fázisainak tudatosítását is.

A szerző a kutatás elvégzése alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.